

har, tilfuger En. Der skal en Begrundelse til, men Retsvidenskaben tager hyppig fejl og leder frem og tilbage, idet den siger: Hvordan skulle vi dog finde en Begrundelse deraf? Jeg tror, at vil man begrunde Kravet i det foreliggende Tilfælde, maa det nærmest være efter et Princip, der maatte ikke er bekendt for alle de Herrer; thi de have jo ikke alle bestjættet sig med Soret. Jeg tænker herved paa Groshavariprincippet. Det har allerede fra mange Aar tilbage i Tiden været en Regel i Sretten, at naar man gjorde et Offer af Guds for at redde Skib og Ladning — og det sker af og til, at man er nødt til at kaste Noget overbord, for at Skibet ikke skal gaa under — er det Pligt for dem, hvis Guds reddes, for Ladningens Ciere og Skibets Ciere, at give Erstatning til den, der lider Tabet, ved at hans Guds kastes overbord. Han er jo skyld i, at det reddes, og man har derfor været enig om, at der skal gives Erstatning. Dette Princip trænger mere og mere frem og danner vistnok det vigtigste Grundlag for den Ret, vi her tale om. Det er i det Almene's Interesse, at man søger at finde Sandheden; man søger at sikkre Samfundet mod Forbrydelser og at finde den, der har begaaet dem, og straffe ham, og det er derfor ret naturligt, at det ogsaa er det Almene, der erstatter det Tab, som paaføres den Enkelte derved. Jeg veed jo nok, og det blev gjort gjældende af den høitærede Justitsminister under den foregaaende Sag, at der paahviler Borgernes Forpligtelser overfor Staten, at de skulle finde sig i en hel Del, at man i Noget begrænses deres Frihed for at naae de Gode, som følge af at leve i Staten; men vi maa være varssomme med at gaa altfor vidt i vore Fordringer til Borgerne, og ganske vist er det et Gode at leve i en velordnet Stat, men om man sætter i den Grad Pris paa dette Gode, at man vil lade sig arrestere af den Grund, nærer jeg Tvivl om; thi saa kommer det Modsatte frem. Vedkommende, der arresteres, kan jo ikke indrømme, at det sker, fordi Staten er saa vel ordnet, saa han kunde jo nok have Krav paa, at den Mykke, som saaledes gaar ud over ham, bliver erstattet. Jeg vil, som sagt, ikke fordybe mig altfor meget i det. Jeg vil sige, at saa længe den Forskjel, som er traadt frem mellem mig og særlig den sidste ærede Taler, ikke finder altfor stærkt Udtryk i Loven, vil jeg bestræbe mig for at læmpe mig saa vidt som mulig efter den. Men jeg vil rigtignok meget nødig gaa ind paa, at dette Retskrav skulde falde bort. Derimod kan jeg i andre Retninger slutte mig

ganske til det ærede Medlems Udtalelser. Jeg har tænkt mig at begrænde Retten netop saa vidt, som har antydede, og ikke at gaa videre. Med disse Ord skal jeg tillade mig paant at anbefale Forslaget.

Justitsministeren (Nellemann):

Med Hensyn til denne Sag vil jeg vende tilbage til den Betragtning, som jeg tillod mig at komme frem med under den foregaaende Sag, nemlig, at det ikke gaar an, blot fordi den Enkelte lider et Indgreb i sin Retsffære, som man ikke kan angive tilstræffelig Grund til, at han skal lide, saa strax at sige, at han har Ret overfor Staten eller overfor Andre til at faae Erstatning derfor, og jeg skal særlig med Hensyn til dette Spørgsmaal fremhæve i Anledning af den ærede Forslagsstillers Udtalelse, at det intetsteds er gennemført konsekvent, dette Groshavariprincip. Det Princip, at den Enkelte, som gjør en Doffrelse eller lider noget for det Heles Vel, skal have det betalt, at han skal have Erstatning derfor, lader sig ikke gennemføre, og det er heller ikke gennemført som noget Retskrav. Jeg tror nemlig ikke, det kan siges at være noget Sted i Verden anerkjendt som et Retskrav, at de, der lide Skade ved Krig, skulde have Ret til at faae dette erstattet af det øvrige Samfund, og jeg tror heller ikke, at de Krigsstadeserstatningslove, som vi have haft her i Landet, hvile paa, at de Borgere, der have lidt Skade ved Krigen, skulde have et Retskrav paa at faae Staden erstattet af de øvrige. Det er et Billighedskrav, et Humanitetskrav, og enhver Stat vil ganske vist, naar den spørger sig selv, om den skal gaa til at tilfredsstille slige Billighedskrav, først spørge sig selv, om den har Raad til det, om den kan gjøre det. Der har været i Verden før og kan maatte ogsaa endnu komme — vi have set det andre Steder, om end ikke her i Danmark — saa ødelæggende og alt omfattende Krigsuroligheder og der af følgende Bestadigelser af Menneskeliv og Ejendom o. s. v., at ingen Stat kunde tænke paa at give Erstatning for det. Og den Erstatning, som man kunde tænke paa at yde, er jo dog i hvert Tilfælde meget begrænset, thi man har jo dog aldrig her til Lands tænkt paa at gaa videre end til at erstatte den materielle Skade, som lides paa Guds ved Tjendevold; men at give Erstatning til dem, der maatte have lidt Skade paa anden Maade, f. Ex. ved Frihedsberøvelse eller Overlast fra Tjendens Side, det har man dog egentlig endnu ikke indladt sig paa, jeg offer her fra det, som fra Statens Side kan gjøres ved Invalidforsørgelse o. s. v. for Soldater; men andre Borgere,